

KNJIŽEVNA POROČILA

Fran Milčinski: Zgodbe kraljeviča Marka. V Ljubljani 1923. Založila Tiskovna zadruga.

Lepa in bogata je jugoslovanska narodna pesem, zlasti o kraljeviču Marku je zapel narod na usta svojega pevca junaške in mogočne speve, kakor bi govorila sama mati zemlja. Pisatelj Milčinski, ki rad paberkuje po narodnem blagu, je porabil to naravno in prastaro zakladnico lepote in duha in je na temelju narodnih motivov sestavil svoje zgodbe, 19 po številu. Namenjene so v prvi vrsti mladini. V njih je govor o nadčloveških Markovih delih, ko mu je dala piti gorska vila in mu vlila s tem orjaško moč v žile, da je lahko vzdignil skalo, kakor bi bila kremen v potoku, in zalučal jo je v višek, da je kakor vihar zabučala čez vrhove. — Plastičen je jezik teh zgodb, silne so prisposodbe in slike: «Markovemu šarcu je s čela sijalo solnce, z grive mu je svetila mesečina, kopita so mu kresala ogenj. — Za mizo je sedelo trideset pijanih Turčinov, na mizi jim je drugovala glava junaka Andrijaša, s krvjo polita in z vinom... Pa je potegnil kraljevič Marko sabljo damaščanko in je zamahnil pet, šest potov in najedla in napila se je do sita.» — Povest o lačni in žejni sablji pride večkrat na vrsto, a se mi ne zdi preestetična, kakor je sploh v teh zgodbah, kjer se veliko govori o mesarskem klanju kraljeviča Marka, premalo poudarjen etični moment. Zelo nazorno nam piše pisatelj, kako je Marko pil vino in se košatil po mehanah: «Pomaknili so se drug do drugega, da mu napravijo mesto, trideset čaš so mu napolnili, še s tridesetimi mu nazdravili; po volji bi jim bilo, da se opije in da jim vino dá junaka v roke. — Marko jih je izpil vseh šestdeset, toliko da si je zmočil brk in še je poklical krčmarico: «Mlada Mara, sukaj se in hiti, žejen sem! Natoči meh, ki drži dvanajst bokalov, še drugega napolni za vernega mi šarca!» — Mlada Mara je čula Markove besede in je skočila, da stori po ukazu. Marko je dvignil meh in ga nagnil, po belem grlu mu je steklo rujno vince. Še mu je dala drugega in je Marko šel in napojil šarca. Kar je ostalo šarcu, je sam izpil.» — In na drugem mestu: «Brat Andrijaš mu je ponudil stavo, da večjo zmaga mero vina nego on, a Marko je izpil majhno kupo dvanajstih bokalov, v enem dušku mu je stekla po belem grlu, ni brka si ni zmočil.» — Tukaj se zgleduj, ljuba mladina, kaj in kako se Kranjcem poje... Pisateljev slog in jezik je poln poezije in lep, kjer je naraven in se naslanja na matico, pogosto pa hoče biti pisatelj na silo originalen in zapiše take stavke: «Do solna ji je bistra služila voda in zelena». Kaj bi bilo in kako bi me pogledal pisatelj z bralci vred, ako bi pisal jaz stavke po njegovem kopitu, n. pr. takele: «Gospod o Marku zgodbe pisatelj piše Milčinski». — Čudo golemo je bila tudi sablja kralja Vukašina: — «ob strani pa se mu je svetila sablja, vsi trije držaji iz suhega zlata.» — Da je bil kraljevič Marko ruse glave, že verujem pisatelju, čeprav mi ni posebno po volji, da se naš jugoslovanski kraljevič opisuje kakor germanski Hermann v Tevtonskem lesu, tudi to naj mu bo odpuščeno, da se je bratu Andrijašu «ločila od života rusa glava», in v čast mu bodi, da se je «pod mizo zavalila Turčinu rusa glava», in da je «zletela rusa glava krvnega sovražnika Mustajbega kraj potoka», ali da je črna arabska kraljična tudi imela rusa glavo, tega ne morem verjeti. Ali pisatelj mogoče ne vé, kakšen je rus? — «Nedeljo dni ga ne bode nazaj» — pravi pisatelj. Zakaj ne «teden dni»? V slovenščini je

Književna poročila

nedelja samo sedmi, Gospodov dan, in v tej zvezi jo je nemogoče rabiti, in mladi čitatelj, ki ne vé, da je v hrvaščini nedelja slovenski teden, ne bo imel nikake predstave. — «— ludemu kraljeviču Marku» piše pisatelj. Vprašal sem dečka, ki je to prečital: «Kako bi se lahko rešlo namesto «ludemu»? — «Modremu», mi je odgovoril. Vidite, skoraj bi bil zadel pravo, da ni povedal ravno narobe! Takih in enakih mest, prisiljenih slik, nepesniških primer, hrvaštizmov se nahaja v knjigi na vsaki strani. Tam pa, kjer je ostal pisatelj zvest originalu, se je prav postavil, in zato so zgodbe kraljeviča Marka lepo in branja vredno berilo tudi za deco, ako ...

C. Golar.

Florijan Golar: Kmečke povesti. Druga pomnožena izdaja. V Ljubljani 1924. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 195.

Cvetko Golar: Pastirjeva nevesta. Povesti in romance. Ljubljana 1923. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Str. 147.

Zmeda in mrak sta ovila našo dobo, ki nalikuje zdaj onim vseмирskim meglam, iz katerih se porajajo ozvezdja novih solnc. Toda ni nam še usojeno, da bi že prerastli dušeče oblačje, ki skriva v sebi možnost novih življenj, morda pa tudi možnost popolnega razsula. Vsekakor pa je mučno iskanje izraz sedanjega človeka, čigar znova obujeno faustovstvo se najverneje zrcali iz umetnosti. Vzrok, da današnji leposlovni in umetniški proizvodi vobče vzbujajo vtis negativnosti, ki ima kajpak včasih na sebi črte ženijalnih videnj, tiči baš v tem, da je človek izgubil ravnovesje, odtod pa tudi totaliteto doživljanja in mir distančnosti do doživetij in doživljanjev. Distančnost, objektivnost in nazornost — ta je dana le onim, ki so se ali že povzpeli na višine samote nad kalnost in temo subjektivnega gledanja in doživljanja, ali pa onim, ki v njih že od prvega začetka prevladuje zdravje, natura, solnčnost in to tolikanj, da trdnih temeljev zemljanstva ne more omajati nikako bolešno ostroumje ali pa zanikovalno-miselno razsekavanje. Tak zdrav in solnčen zemljan je Cvetko Golar, čigar beseda ni samo vedra in sveža «pesem polj in travnikov», temveč je mnogo globlja, kot bi na prvi hip mislil. Nje tehtnost, nje pomembnost in važnost moremo stoprav šele mi spoznati, ki smo tako daleč od onega zemeljstva, ki je edina možnost za ozdravitev.

«Kmečke povesti» — zdaj že v drugi, obsežnejši izdaji — so ena najprikopnejših knjig našega slovstva. Močan pesnik nam govori iz nje, pesnik v onem pravem pomenu besede, ki zna preliti dušo človeka z dušo živali in rastlin, misel in čuvstvo poenotiti, poduhoviti naravo in vtelesiti duha v visoko ubranost zmago vite plemenitosti in čiste sproščenosti. «Pastirska ljubezen» (str. 90.) je tako dragocena umetnina, kakršnih najdeš malo. Skrajno tihe, pa bleščeče pesmi mladega življenja, ki jo doživljata pastirčeka Janezek in Metka, ne morem pri-merjati niti Daudetovi zgodbi «Zvezde», ki je vendar ena najčistejših in najblažilnejših pastoral svetovne književnosti. Ali pa «Pri Jelenovi maši!» Cvetlice, drevesa, ptice, žuželke, travne in solnčne bilke opravljajo božjo službo Duhu veseljstva v čast.

Ta mistična doživetja so prikazana s toliko intenzivnostjo izraza, da moraš verovati v to ne samo umetniško, temveč življensko resnico o sozlitju duš in vsrkati vase zdravilne sile takih doživetij. V «Katricini in hudiču», «Marjanci» in v «Svetniku» te utegne pri prvem čitanju pozanimati in pozabavati rahla podsmešnost, ki veje tudi iz storij Anatolea Francea, dasi boš pri ponovni poglobitvi v navedene Golarjeve povestice odkril docela slovensko sočutje, ganljivo pri-srčnost in usmiljenje, ki nima nikake umsko-sarkastične primesi.